

Flygvapnet, flygindustrin, framtiden

Aldrig förr torde statsmakterna inför ett nytt försvarsbeslut ha haft ett så omfattande, grundligt bearbetat och långsiktigt underlag som nu. Detta gäller inte minst den viktiga frågan om vilka flygplantyper som skall ersätta AJ 37 och SK 60 under 80-talet, en fråga som får konsekvenser även för den nödvändiga materielomsättningen under 90-talet. Till underlaget har nu även fogats en av ÖB på regeringens uppdrag utförd utredning som behandlar möjligheterna att anskaffa jaktflygplan och luftvärnsrobotar för luftförsvarets behov under 1990-talet. Utredningen har tillkommit i syfte att ge prövningen av den inhemska flygindustrins utvecklingskapacitet en ytterligare långsiktig grund. Av det skälet ger utredningen en analys av olika anskaffningssätt för jaktflygplan efter JA 37 – egen utveckling, licenstillverkning eller direktköp av färdigt flygplan. Utredningen bekräftar värdet av att ha tillgång till inhemska resurser för utveckling och produktion av krigsflygplanssystem och belyser en del av de svårigheter vi ställs inför om dessa resurser avvecklas – svårigheter som i sin helhet nu inte kan överblickas.

ÖB:s utredning bestyrker och kompletterar på ett värdefullt sätt CFV:s syn i perspektiv-, system- och programplaneprocesserna. CFV:s synsätt innebär att tillgången till inhemsk utvecklings- och produktionskapacitet är en mycket viktig faktor om vi skall vara garanterade en möjlighet att själva utforma den profil hos våra flygförband som bäst passar våra uppgifter och vår försvarsstruktur. CFV har också utgått från att – så långt de ekonomiska förutsättningarna medger – våra flygslag skall ges möjlighet verka med i huvudsak oförändrat uppgiftsregister och liksom hittills med svenskbyggda system.

★ ★ De ramar som uppställts för vår planering uppvisar emellertid vissa ganska fixerade "trösklar", som innebär att den önskade inriktningen bara till viss grad kan fullföljas. Redan den *högsta ramen är sålunda för låg* för att vi skulle kunna fortsätta sekvensen 'Tunnan' – 'Lansen' – 'Draken' – 'Viggen' med en nyutveckling som i traditionell mening är mer avancerad än sin föregångare. Ett sådant steg i "prestandaskruven" synes numera förbehållet supermakterna. För vår del måste vi försöka rikta in utvecklingen i andra banor. Vi måste alltså optimera vår flygmateriel under stark ekonomisk

press med hänsyn till vår säkerhetspolitiska målsättning, vår miljö och våra förutsättningar i övrigt.

De avgörande ingredienserna i vår "hotbild" bestäms såväl numerärt som kvalitativt av stormaktsförutsättningar. Numerärt är och förblir vi underlägsna. För att utjämna detta har vi räknat oss tillgodo vårt militärgeografiskt gynnsamma läge, vår terräng och att vi inte räknar med en mot oss isolerad aktion från en övermakt. Detta är viktiga faktorer som alljämt måste räknas in. I kvalitativt hänseende har vi – i huvudsak med framgång – sökt hålla jämna steg med "hotbilden". Även detta måste vi med kraft eftersträva också i vår framtidsplanering. Kostnadsutvecklingen medför emellertid – som ovan nämnts – att vi inte i lika hög grad som tidigare kan följa en prestandautveckling som leds av stormakterna. Vi måste därför vidga vår blick för innebörden i ordet kvalitet och söka de egenskaper som för rimliga kostnader kan sammanfogas till ett system där en optimal förening av taktik och teknik ger hög effektivitet i aktuell stridsmiljö. Detta låter sig lätt sägas, men är givetvis inte lätt att åstadkomma. De studier som bedrivits kring det föreslagna attacksystemet, som bl a inrymmer det lätta attack/skolflygplanet 'B3LA', har följt linjer av denna karaktär. Vi står nu inför problemet att före 1982 års försvarsbeslut också lägga grunden till vad som skall komma därefter – ersättaren till JA 37 under 90-talet.

★ ★ ÖB:s utredning visar – inte överraskande – att vi under vissa förutsättningar kan komma billigt undan om vi köper ett färdigt flygplan från utlandet. Men vinsten blir bara skenbar om vi därmed förlorar den effekt som ligger i att forma vårt luftförsvar till balans med de förutsättningar vår totala försvarsstruktur ger. För en sådan balans är tillgången till en inhemsk industri ett villkor som – paradoxalt nog – skärps i de lägre ramar där en egen profil blir väsentligare än eljest. För en sådan logik finns det emellertid en klar gräns. Bibehållande av inhemsk utvecklingsförmåga får inte kräva en sådan tribut att vår profil blir präglad av svaghet.

Vi underskrider denna gräns med de planeringsförutsättningar som ÖB tidigare i år fått av regeringen. ÖB redovisar således nu – i fullt samförstånd med CFV – att bibehållandet av en inhemsk utvecklingsresurs, även på en lägre nivå än hittills, kräver ökat planeringsutrymme och på sikt en däremot svarande medelstilleddning. ★

ÖB oroad och kritisk – manar de ansvariga till KRAFTFULL DEBATT om försvarets framtid

★ ★ ★ *I Europa är allt större militära resurser koncentrerade. Beredskapen är hög och tillåter – om den politiska spänningen ökar – krig i stor skala direkt ur fredsgrupperingen. Förbanden får ny och modern materiel i takt med den tekniska utvecklingen. Även där ny materiel i vissa fall tillförs i mindre kvantiteter än den som skall ersättas, ökar den totala styrkan. ★ Detta är del 5 i ÖB:s informationsserie inför försvarsbeslutet 1977. ★ ★ ★*

Förhandlingar har förts och förs fortfarande mellan länder och mellan maktblock i syfte att utvidga samarbetet och försöka uppnå rustningsbegränsningar. Det är från alla synpunkter önskvärt att dessa förhandlingar fortsätter och leder till en reell uppbromsning av rustningarna. Tyvärr har inga konkreta resultat åstadkommit och det tycks icke vara möjligt att nå resultat inom överskådlig tid.

Både i öst och väst diskuteras hur de ekonomiska resurserna skall fördelas mellan olika samhällsområden. Det hävdas ibland att de ökande anspråken från andra områden än det militära kommer att leda till en omfördelning av resurser från rustning till övriga sektorer. Det syns förbli ett önsketänkande. **Åtminstone inom Warszawa-Pakten (WP) syns kvantiteten minst bibehållas och kvaliteten stiga.** De strategiska vapnen förstärks såväl kvantitativt som kvalitativt enl överenskommelser mellan USA och Sovjetunionen. Medel för konventionella stridsmedel avdelas alltfört i sådan takt inom WP att några rustningsbegränsningar inte förväntas. Trots det ekonomiska läget i västvärlden syns NATO:s medlemsstater vara beredda att öka sina för-

svarsansträngningar. De försvars-satsningar som nu sker i vår omvärld och som syns öka får verklig effekt i de olika ländernas krigsorganisationer först om 5–10 år. Det tar så lång tid innan ny materiel utvecklats, tillverkats och utbildningen är genomförd. Detta måste självfallet påverka vår bedömning av vilka försvarsansträngningar som fordras i Sverige under de närmaste fem åren.

De två maktblock som dominerar i Europa binder varandras stridskrafter. Detta innebär att endast en begränsad del av det

Angrepp mot Sverige blir allt lönsammare

1972 års väg

totala antalet nu tillgängliga förband kan avdelas mot oss i en krissituation. Tyvärr finns det ingenting som tyder på sådana politiska och strategiska förändringar, att väsentligt svagare styrkor än som vi räknat med tidigare i ett krisläge skulle komma att kunna insättas mot oss i framtiden.

Ett till synes stabilt läge kan förändras snabbt. Perioder av politisk spänning och avspänning avlöser varandra ständigt. Det finns ute i världen, och inte minst i Europas omedelbara närhet, oroshärder som kan öka spänningen och i sämsta fall utlösa en större konflikt. I hela medelhavsområdet och i Mellersta östern finns i dag områden som innehåller så stora meningsmotsättningar, att

● *Sovjets nya VTOL-fpl Yak-36 opererar från hangarfartyget 'KIEV'. Iakttagna även i Nordatlantens farvatten.*

Nya förbandsindragningar en mobiliseringsrisk PERSONALEN i farozonen om ej trenden bryts NU

längre gångbar

de kan påverka förhållandet mellan stormakterna i Europa.

Även Nordens säkerhetspolitiska betydelse ökar. En av de viktigaste förskjutningarna under de senaste årtiondena är den kraftiga sovjetiska marina expansionen inom Norska Havet och Nordatlanten med förstärkning av stridskrafterna på Kola-halvön som följd.

De krav som ställs på vår försvarsmakt korresponderar allt sämre mot de resurser som i verkligheten ställs till försvarets förfogande. Med nuvarande ekonomiska realiteter kommer allt färre förband att kunna ges den kvalitet som fordras för att vi skall kunna nå framgång i strid med en anfallande mot-

ståndares krigsförband. Fortsätter den anfallsdugliga delen av vår krigsorganisation att reduceras, minskar våra möjligheter att avhålla en presumtiv angripare från att anfalla oss i lägen där vårt land har stor betydelse. **Ett angrepp mot Sverige fordrar alltså i framtiden allt mindre fientliga resurser och uppoffringar.** De fördelar som står att vinna med ett angrepp kan i framtiden i allt fler fall bedömas vara värda uppoffringarna. Försvarets fredsbevarande effekt nedgår.

I "ÖB 75" beskrivs den säkerhetspolitiska risktagningen i fem tänkta handlingsvägar. Förvarsutredningen har i det avlämnade delbetänkandet icke tagit ställning till vilka militära resurser som vi bör ha i framtiden. Man har heller inte uttalat sig om vilka framtida säkerhetspolitiska situationer som skall vara vägledande för försvarets planering. Trots detta är betänkandet en av de viktigaste grunderna för den planering som nu påbörjas av försvarets utformning under perioden 1977-82 och som i höst skall konkretiseras i en programplan.

Handlingsvägarna som presenterades i "ÖB 75" var utformade i enlighet med de anvisningar som statsmakterna lämnat. De värderingar av

den säkerhetspolitiska risktagningen som gjordes utgick helt från regeringens anvisningar rörande internationell utveckling och framtida situationer i vilka vårt land kan bli utsatt för angrepp.

Den handlingsväg som ger den minsta risktagningen i framtiden är **handlingsväg 1**. Den ger förutsättningar för att i början av 1980-talet *hejda* den nu pågående kvantitativa och kvalitativa nedgången och ger försvarsmakten handlingsfrihet att därefter kunna utvecklas i takt med framtida säkerhets- och militärpolitiska situationer.

Om vårt försvar i framtiden skall kunna ge samma bidrag till vår fredsbevarande neutralitetspolitik som hittills, krävs alltså sådana ekonomiska resurser att det materiella och personella innehållet i *handlingsväg 1* kan förverkligas. Medel härför kommer att äskas i årets anslagsframställningar från försvarsmakten. Härutöver kommer konsekvenserna av den betydligt lägre resurstilldelningen, som anges i regeringens direktiv, att framgå av de programplaner som överlämnades den 1 oktober.

Regeringen har gett anvisningar för hur totalförsvaret skall planeras under den första femårsperioden efter försvarsbeslutet 1977 och beordrat vissa utredningar. Det underlag som ÖB överlämnade till regeringen den 1 oktober är ett väsentligt underlag för den sittande förvarsutredningens slutliga överväganden och för regeringens och riksdagens beslut våren 1977.

Allt större stridsresurser i Sveriges närområde

Regeringen hänvisar i sina anvisningar till förvarsutred-

● USAF:s strategiska bomb-fpl B-52 kommer att förses med en ny robottyp: SCAD (=Subsonic Cruise Armed Decoy). Denna vanligtvis passiva rb avfyras från fpl mot 'fi' med radareko av en verklig B-52:a för att locka upp fi:s luftmåls-rb. Av de 4 avfyrade kan dock även 1-2 förses med stridsspets, vilket omöjliggör ett negligierande av rb:n.

► ningens första betänkande – kallat "Säkerhetspolitik och totalförsvaret" – som utredningen lämnade i februari månad. Vad som där anförs om de säkerhetspolitiska utgångspunkterna och om inriktningen av det militära försvarets framtida utformning skall i huvudsak ligga till grund för planeringen.

I betänkandet fastslås att den hittillsvarande målsättningen för totalförsvaret alltså bör gälla. Detta innebär att ÖB har att planera för framtiden mot bakgrund av en oförändrad målsättning för det militära försvaret.

Med målsättningen som bakgrund lämnar försvarsutredningen vissa förslag till inriktning av försvarets

fortsatta utveckling. Försvarsmakten skall även i fortsättningen bygga på den allmänna värnpliktens grund. De nuvarande principerna med den försöksvis förkortade grundutbildningen och modifierade repetitionsutbildningen bör även fortsättningsvis i stort tillämpas. Försvarsutredningen förordar också att **Jakt-Viggen vidareutvecklas till ett attackflygplan (A20).**

I "ÖB 75:s" två lägsta handlingsvägar varierades allmän värnplikt och ersättning av attacken. De var i dessa handlingsvä-

gar från *ekonomisk* synpunkt styrande frågor.

Även på andra områden ger försvarsutredningens betänkande underlag för utformningen i stort. Det gäller t ex behovet av ett förhållandevis stort antal kvalificerade markstridsförband, behovet av pansarvärns- och sjömålsrobotar samt *kvalitetsnivå* för jaktflyget.

Utöver att regeringen i sina anvisningar hänvisar till försvarsutredningens förslag ges konkreta anvisningar för planeringen främst av ekonomisk art.

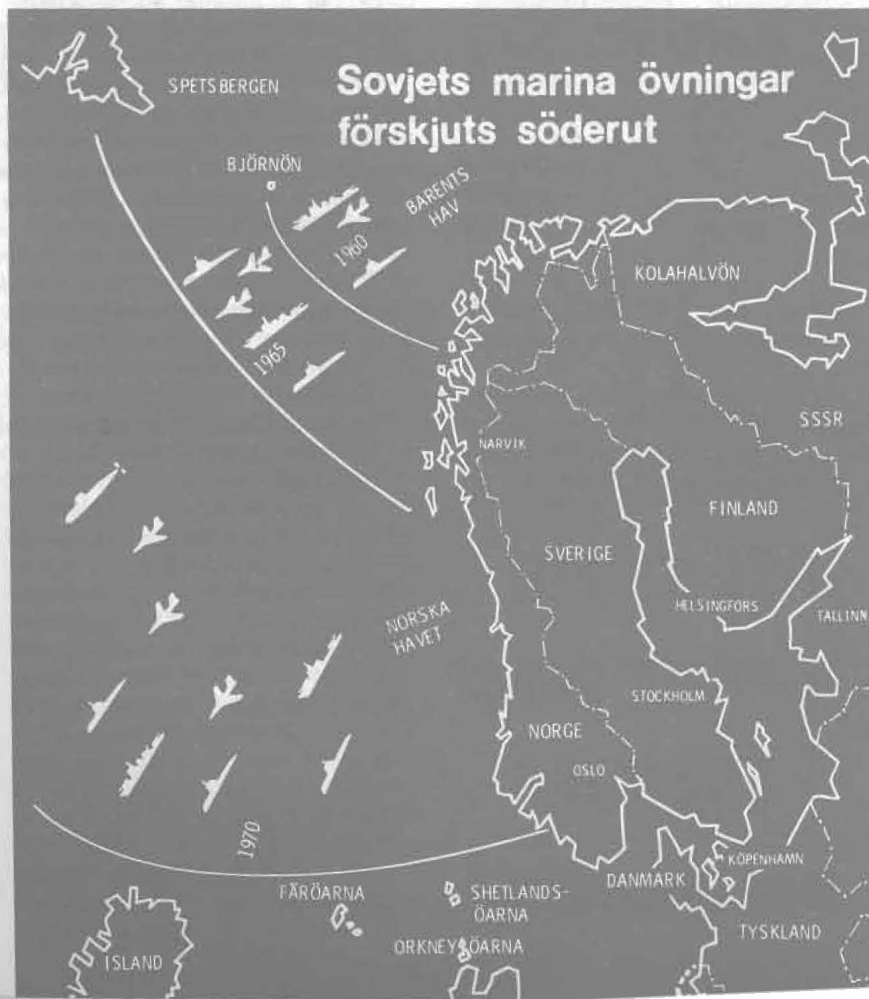
Den ekonomiska totalramen för det militära försvaret som under de senaste fem åren legat på oförändrad nivå har i regeringens anvisningar under perioden 77–82 höjts med 75 mkr per år. Det beror på att förbättrade förmåner har beslutats för de som gör repetitionsutbildning.

Tlyvärr kostar icke dessa förmåner 75 utan 150 mkr per år. Detta innebär för fem år en *brist om 375 mkr*. Dessa kostnader var icke inräknade i "ÖB 75", eftersom inget underlag fanns som pekade på så stora merkostnader.

Beslut har vidare fattats om flyttning av olika skolor och förband. De investeringar som krävs härför är i huvudsak följder av *lokalisering* politiska beslut. Regeringen tilldelar i anvisningarna en mindre del av nödvändiga medel härför utanför den ekonomiska ramen för försvaret. Fortfarande saknas, om planerna skall genomföras, dock mer än 300 mkr.

Regeringen anger dessutom att försvaret under femårsperioden skall kompenseras för inflationen genom systemet med *nettoprisindex*. Detta **ger ej full kompensation** för de verkliga pris- och löneökningarna. Regeringen anbefaller att reserver skall planeras in för att möta den bedömda skillnaden mellan nettoprisindex och verklig pris- och löneutveckling. Detta innebär en *fortsatt och ökad urholkning* av försvarets köpkraft.

Sammanlagt betyder regeringens anvisningar rörande värnpliktsförmåner, investeringar och priskompensation att ekonomin för försvarsmakten för perioden 1977–82 inriktas **avsevärt under handlingsväg 3** i "ÖB 75". Skillnaden mellan handlingsvä-

framstöt i norr

garna 3 och 4 är en miljard. Det är inte möjligt att med denna ekonomi åstadkomma den balanserade utveckling för försvarsmakten som försvarsutredningen i sitt första betänkande anger som önskvärd.

I oktober i år överlämnades underlag för val av åtgärder om den givna ekonomiska inriktningen skulle komma att väljas vid utformningen av försvarsbeslutet 1977 och budgeten för 1977/78. — Dessutom har planer för två ytterligare nivåer redovisats. Den högre av dessa motsvarar i stort **handlingsväg 1** i "ÖB 75". *Inte ens* i denna nivå kan den pågående nedgången i försvarseffekt hävas på kort tid. Däremot kan den allvarliga minskningen av krigsorganisationen *bromsas upp* efter 1982. Den andra nivån utgår i stort från den långsiktiga utveckling som redovisades i handlingsväg 3 i "ÖB 75".

Konsekvenserna i de tre nivåerna blir — särskilt i de två lägsta — **allvarliga** både för försvarsmaktens krigsavhållande förmåga och för den *personal* som idag arbetar inom försvaret och försvarsindustrin. I och med att begärt underlag nu överlämnats har försvarsutredningen och regeringen fått ett omfattande material för ett nytt femårigt försvarsbeslut våren 1977.

Rustningsläget i Europa visar inga tendenser till avmattning. Trots detta har det svenska försvaret under de senaste tio åren *successivt försvagats* i relation till omvärlden. 1977 års försvarsbeslut blir därför viktigare än de två närmast föregående. Den **nedåtgående trenden måste brytas** vid 1977 års beslut!

Försvarsmakten har sedan mitten av 60-talet arbetat med efter hand minskande reella resurser. Följderna har blivit att antalet kvalificerade förband efter hand nedgått och ätt — i jämförelse med vad som sker i omvärlden — kvaliteten minskat inom många områden. *Personalminskningar* har blivit nödvändiga. Vakanserna av militär personal har inte kunnat fyllas. Värnpliktsutbildningens längd och därmed kvalitet har sänkts. Färre förband har er-

● En sovjetisk Tu-16 'Badger' har kommit in i NATO:s nordliga intresseluftområde och bevakas av en norsk F-104G 'Starfighter' från Bodö-basen i nord-Norge.

hållit nödvändig repetitionsutbildning för att vara krigsdugliga vid mobilisering. Underhållssäkerheten har måst sänkas.

Försvarsmaktens effekt fortsätter att nedgå. **Endast** i den **högsta** handlingsvägen i "ÖB 75" kan denna trend brytas under den femårsperiod som försvarsbeslutet 1977 skall omfatta.

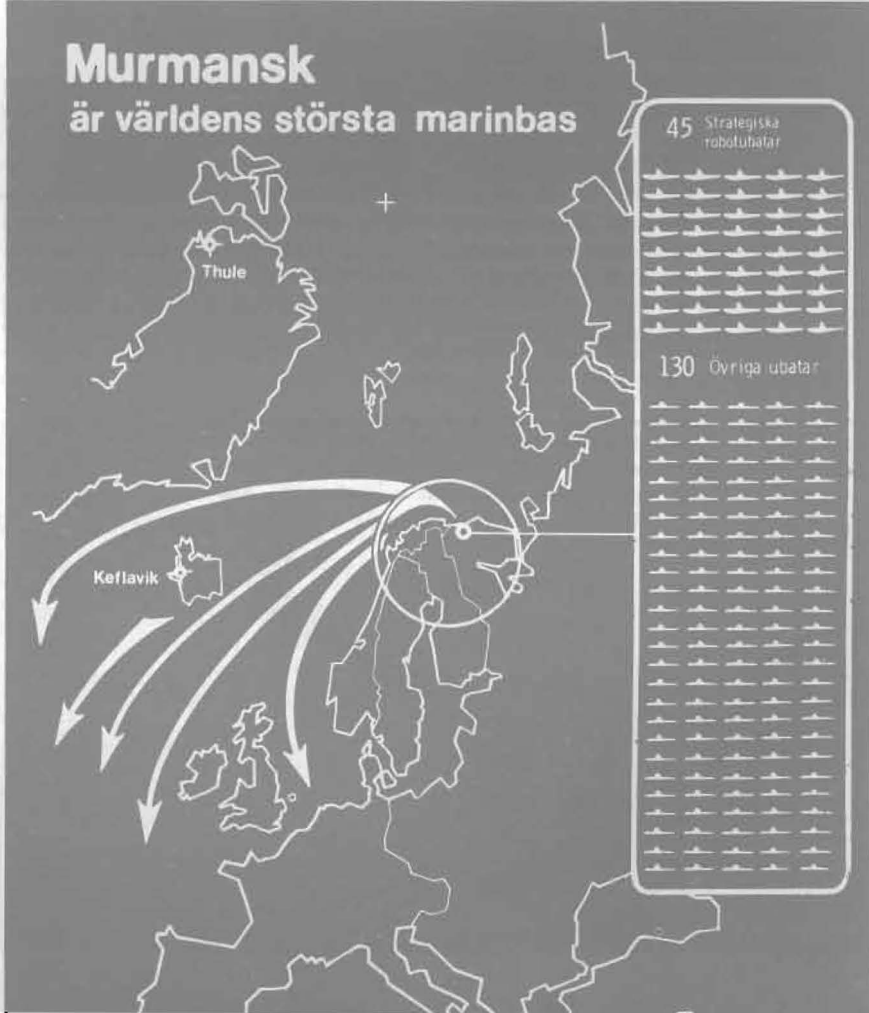
Nedgången i försvarseffekt — vår försvarsförmåga visavi presumtiva angripare — är en följd av tilldelade ekonomiska resurser. Skälen till återhållsamheten är många. Som huvudskäl har anförts *förhoppning* om att avspänningen i Europa skall fördjupas och medföra påtagliga reduktioner av de militära styrkorna i vår omvärld. Någon sådan förändring

har tyvärr *inte* skett och bedöms icke heller ske inom överblickbar framtid.

Rustningarna fortsätter i minst samma takt som tidigare. Stridskrafterna moderniseras fortlöpande och antalet förband syns inte nedgå. Inom vissa av *våra närområden* har de *ökat*. De förhoppningar som knutits till förhandlingar om rustningsbegränsningar och styrkereduktioner har alltså inte infriats.

Regering och riksdag har att ta ställning till denna situation i samband med nästa års försvarsbeslut. De säkerhetspolitiska risker som Sverige kan och bör ta i framtiden skall därvid analyseras och beslut fattas om hur starkt totalförsvaret skall vara under 1980-talet, för att vi

Murmansk är världens största marinbas

enormt härläger

- ▶ med rimlig utsikt till framgång skall kunna hävda vår frihet och hålla oss utanför ev framtida konflikter.

Statsmakterna kommer att disponera ett mycket omfattande och väl genomarbetat underlag för sina ställningstaganden. Överbefälhavaren lämnade föregående år till regeringen sin perspektivplan del 2 ("ÖB 75") för det militära försvarets framtid. Den behandlar tillsammans med planens del 1 problematiken sett i femtonårsperspektivet 1977–92. Perspektivplanen är resultatet av ett flerårigt studie- och planeringsarbete. De planer som inlämnades nu i oktober gav statsmakterna underlag för beslut om ekonomi och innehåll för försvaret under perioden 1977–82. Planer redovisas i tre ekonomiska nivåer. Den högre motsvarar i stort handlingsväg 1 i "ÖB 75". Mellannivån motsvarar handlingsväg 3 och den lägre nivån den av regeringen för programplaneringen givna ekonomiska inriktningen.

- Den övre ekonomiska nivån ger förutsättningar att på sikt bibehålla ett *relativt starkt* försvar. Försvarsmakten kan då lämna ett i huvudsak *tillfredsställande stöd* till svensk säkerhetspolitik.

Statsmakternas ställningstagande till försvarets målsättning, inriktning och resurser kommer inte bara att vara avgörande för vår försvarsförmåga utan kommer också att få betydelse på många andra väsentliga samhällsområden. Det är självklart att t ex *personalen*, fredsorganisationen och försvarsindustrin påverkas av resurstilldelningen.

Kostnaderna för fredsorganisatio-

Nato Atlantflotta

5 Hangarfartyg
3 Kryssare
115 Jagare/Fregatter
50 Ubåtar

WP Norra M

9 Kryssa
50 Jagare
175 Ubåtar

nen måste reduceras i **alla** presenterade nivåer. *Personalens antal fortsätter att minska*. I den lägsta nivån blir det aktuellt att under första hälften av 80-talet dra in sex till åtta förband. Inom staber och förvaltningar krävs starka reduceringar och samsamlagningar. Allt detta *utöver* de rationaliseringar som kan åstadkommas.

Även inom

försvarsmaterialektorn blir det i låga ramar nödvändigt med stora ingrepp. Områden som i särskilt hög grad berörs är utveckling av *flygplan och robotar inom landet*. Även tillverkningen kan på lång sikt komma i farozonen! Vårt beroende av andra länder kommer att öka, om vi inte i lika hög grad som hittills kan utveckla och till-

verka försvarsmateriel inom landet. **Detta påverkar den säkerhetspolitiska risktagningen.**

Försvarsbeslutet nästa år måste innefatta ett klart ställningstagande till säkerhetspolitikens framtida mål, till den säkerhetspolitiska risktagningen och till resurser och inriktning för de närmaste fem åren. Beslutet bör innebära en sådan resurstilldelning att *effektminskningen kan bromsas upp* och den kvantitativa och kvalitativa *urholkningen av vårt försvar avbryts*. Om **så sker** kommer vårt försvar att på 1980-talet i huvudsak kunna utgöra samma stöd för säkerhetspolitiken som statsmakterna hittills ansett vara nödvändigt!

Försvarsutredningen, regeringen och riksdagen har fått erforderligt underlag för att fatta beslut 1977. Detta beslut är ett *viktigare beslut* än de som fattats i försvarsfrågan på

- **T h:** WP ökar offensivt sin slagstyrka i norr, öster och söder. Sveriges läge blir allt mer utsatt. Vår motståndskraft blir eftersatt om inte morgondagens jaktflyg får kvalitetsnivå. — **Nedan:** Ganska ny är WP:s attack-fpl Sukhoi Su-17 'Fitter C'.

Omvärlden upprustar!

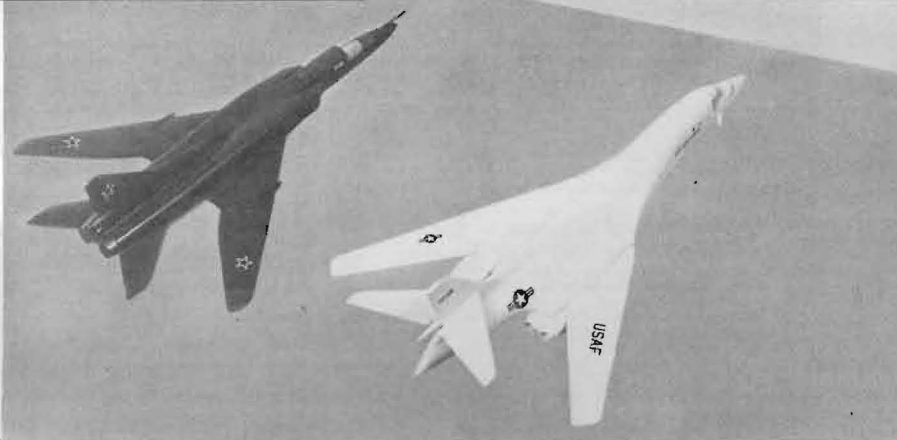
1977 Sveriges viktigaste försvarsbeslut

Nedan: Modelljämförelse mellan Sovjets nya (hos WP baserade) strategiska bombpl 'Backfire B, (Tu 26?) och dito för USA, B-1. Medan B-1 bara finns i 3 prototyper, finns 'Backfire' troligtvis i 50 serieex! — (Ur 'Aviation Week').

mycket länge. **Det går inte längre** att gå de vägar som valdes 1965, 1968 och 1972! Kommer i stort den ekonomi som gällt sedan 1972 att väljas, blir det nödvändigt att göra mycket **kraftigare ingrepp** i såväl krigs- som fredsorganisationen än som skett under 1960- och 1970-talen. I höst behövs därför en **kraftfull debatt** om försvaret.

Sverige behöver alltså ett starkt försvar! ■

Nedan: I somras upptäckte ett brittiskt havsövervakningspl typ 'Nimrod' i Medelhavet det nya sovjetiska hangarlartyget 'KIEV', på vilket bl a fanns det nya V/STOL-pl Yak-36 'Forger'. — (Jfr sid 3-4.)

Nedan: Återigen har en främmande u-båt observerats på svenskt vatten invid Gotland, meddelade Försvarsstaben den 8 augusti. U-båten upptäcktes från en civil motorbåt, 0,3 distansminuter väster om Stenkyrkehuks fyr. Periskopet var synligt ca 1 min innan u-båten dök och försvann i sydlig riktning. Marinens helikoptrar sattes in för spaningar, men dessa gav inget resultat och avbröts vid 18-tiden. Ingen svensk u-båt befann sig för tillfället i dessa farvatten. — Två östtyska trålare uppbringades samma dag av en svensk kustbevakningsbåt söder om Käseberga. Östtyskarna låg ca 1 1/2 nautisk mil in på svenska sidan gränsen och fiskade.

